

L'ètica de Martinell

JOAN RENDÉ MASDÉU
Escriptor
Fotografies: Elena Milà Fortuny

La indulgència del temps resulta sovint poc o molt capciosa. Ho sol ser en l'amor, en la justícia i en altres conceptes, però allà on es materialitza particularment aquest efecte és en certes produccions arquitectòniques. On avui veiem un monument, hi ha hagut una fàbrica, una defensa bèl·lica o potser una presó. En el primer cas, la transformació conceptual és inevitable: la tecnologia evoluciona contra si mateixa i fa obsoleta la funció d'un edifici que havia estat concebut precisament per a millorar l'eficàcia d'una activitat industrial.

CABRA

El celler al costat de l'antic sindicat, actualment convertit en espai cultural.

A la pàgina dreta: MONTBLANC
L'edifici és propietat de l'Ajuntament de Montblanc. Actualment acull l'oficina de turisme i una gran botiga de vins i de productes de la Conca de Barberà. Ben aviat, s'hi ubicarà un viver de celleristes, de vins, cava i oli.

A la doble pàgina anterior: CERVERA
Patí central de la Farinera, actualment propietat de la Paeria de Cervera, on es fan activitats empresarials i culturals.

En els darrers temps aquest fenomen tendeix a fer-se exponencial i comporta un vertigen de lletgesa, d'enrunament i de substitució d'edificacions; és perquè no hi ha hagut cap voluntat estètica en el moment de la construcció. Però en la majoria dels temps passats no havia estat així: se'n podia salvar la bellesa.

Arquitectes com Cèsar Martinell van protagonitzar la penúltima manifestació d'aquesta tradició. En un moment en què Catalunya va decidir rebel·lar-se contra l'assimilacionisme tardorol espanyol, va voler significar aquesta empresa regeneracionista amb una estètica peculiar, triomfal. Va ser la conseqüència de l'ordenament del progrés impulsat per la Mancomunitat.

Avui podem admirar la bellesa i l'agosament arquitectònics d'edificis que havien estat concebuts per a una necessitat funcional. Martinell produeix prop de quaranta construccions per a la indústria agrària, la majoria per a entitats cooperatives, però també per a negocis privats. S'hi especialitza. Els seus cellers cooperatius llueixen a primera fila de les anomenades "catedrals del vi". Però el propòsit fonamental d'aquests edificis no és la monumentalitat, sinó el servei de transformació dels productes del camp. I ho és d'una manera radical: amb l'objectiu d'obtenir una màxima eficàcia en la producció. Començant per l'emplaçament a tocar d'una línia de ferrocarril o d'una carretera principal, triant els materials més pròxims i més fàcils d'obtenir,

adoptant sistemes constructius de mínim cost i màxim rendiment, disposant la circulació de líquids per gravetat per tal d'estalviar al màxim la maquinària de bombeig i l'estrès que comporta per als mostos i els vins, etcètera. Per a preparar-se per a aquestes aplicacions, Martinell fa un viatge d'estudi a França, on la producció vinícola era capdavantera universal. És un cas de responsabilitat professional rigorosa.

Avui veiem uns espais i unes formes estèticament admirables, però que van ser concebuts amb criteris de màxima eficiència. La qual cosa ens pot dur a la conclusió que l'obra ben feta és bella. Ara podem continuar discutint si va ser un arquitecte modernista tardà o més aviat noucentista, però no podem dubtar de la qualitat i l'adequació de la seva obra. Martinell era un senyor de bona família rural, conservador en les idees polítiques i religioses. Hauria pogut ser un diletant, però es va dedicar plenament a servir, professionalment i culturalment. La seva capacitat i la seva formació intel·lectuals li permeteren de cercar esbargiment en l'estudi de les arts i en la producció literària sobre aquest camp (excel·leix en les investigacions sobre el barroc català, i en recomano vivament l'edició del Llibre de Bonifàs, que va publicar el 1917 i on el jove Cèsar ja apuntava les preferències i el rigor). Martinell va ser, en la seva vida privada, allò que se'n deia un home d'ordre, potser una mica encarcerat i tot, però en la seva vida professional no se li va notar gairebé gens i allò que ens ha deixat és un gran testimoni de qualitat i d'equilibri. ■

